

- оцінка корегуючих дій у програмах і планах модернізації, переоснащення, перереструктуризації виробництва, спрямованих на зменшення шкідливої дії на природне середовище;
- посилення екологічної діяльності в державному і приватному секторах як доповнюючий елемент інспекційних перевірок у промисловості, сільському господарстві, транспорті.

І ще один функціональний аспект екологічного аудиту. На ньому ми хочемо зупинитися окремо. Незаперечно його роль в Україні в сприянні процесам приватизації державного майна і землі.

Неврахування у законодавстві про приватизацію майна екологічних чинників породжують неможливість регуляції величини капіталу приватизованих підприємств обсягами фактичних збитків природному середовищу і населенню, вартістю природоохоронних заходів.

Пов'язаний з приватизацією інвестиційний процес, у тому числі із залученням іноземного інвестора для якого його внутрішні умови передбачають чітке урахування екологічної складової господарювання, з одного боку стає привабливішим через менші витрати на приватизацію, а з іншого пов'язаний зі стурбованістю через можливі екологічні витрати. Екоаудиторська перевірка могла б ефективно знімати протиріччя такого характеру. Тому в майбутньому природною буде зацікавленість у попередній оцінці впливу екобезпечності підприємств на фінансових результатах виробничої діяльності з метою можливої оцінки додаткових фінансових ін'єкцій для обмеження негативного впливу.

Ця стаття далеко не відбиває всіх аспектів проблем, завдань, ролі і перспектив становлення в нашій країні системи екоаудиту. Залежно від обсягу і завдань ми спробували торкнутися в першу чергу загальних положень і власне постановки даної проблеми. Грунтовні теоретичні і практичні напрацювання з цього питання повинні знайти відображення найближчим часом, оскільки цього вимагає практика еколого-економічної діяльності і впровадження ринкового механізму регулювання екологічних станів.

*Рожелюк В.М.,
к.е.н., доцент ТАНГ*

СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ЗАСІБ ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ РИНКУ

Судово-бухгалтерська експертиза належить до найпоширеніших видів судових експертиз і застосовується при розслідуванні та розгляді кримінальних і цивільних справ, коли виникають питання, для розв'язання яких необхідні спеціальні знання з бухгалтерії та аналізу господарської діяльності.

Загальні питання експертної діяльності розглядаються в Законі України «Про судову експертизу». Згідно ст.1 вказаного вище Закону судова експертиза – це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів дізнання, попереднього слідства чи суду.

Правила по проведенню СБЕ визначені в «Інструкції про порядок провадження судово-бухгалтерської експертизи», яка була прийнята ще в 1974 р. Тому, при її проведенні потрібно використовувати загальні норми судової експертизи і лише потім застосовувати положення даної інструкції.

Судово-бухгалтерська експертиза призначається в зв'язку із скоєнням так званих господарських злочинів, тобто злочинів, які пов'язані із підприємницькою діяльністю.

На сьогодні судово-бухгалтерська експертиза в більшості випадків призначається при розслідуванні ухилень від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів (стаття 148 § 2 Кримінального кодексу України).

Для того, щоб встановити в діях особи наявність складу злочину, необхідно зібрати потрібні докази. Згідно ст.65 КПК України доказами в кримінальній справі є всякі фактичні дані, на підставі яких у визначеному законом порядку орган дізнання, слідчий і суд встановлюють наявність або відсутність суспільно-небезпечного діяння, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються показаннями свідка, показаннями потерпілого, показаннями підозрюваного, показаннями обвинуваченого, висновком експерта, речовими доказами, протоколами слідчих і судових дій та іншими документами.

Слід відзначити, що слідчі податкової міліції, які проводять розслідування в сфері сплати податків за своєю ініціативою не завжди використовують послуги експертів.

Тому, для захисту власних інтересів підозрюваний (обвинувачений) або його адвокат повинні підняти клопотання на проведення судово-бухгалтерської експертизи, яке слідчий повинен дозволити. Практика проведення експертиз свідчить, що експерти-бухгалтери часто знаходять порушення в діях податкових органів при складанні актів перевірки і накладанні фінансових санкцій і в багатьох випадках доводять невинність підприємницьких структур. Проведення в таких випадках судово-бухгалтерської експертизи дозволяє вирішити цілий ряд питань:

- чи підтверджується документально вказана в акті інвентаризації нестача (лишки) матеріальних цінностей на даному підприємстві за конкретний період;
- в якому періоді виникла нестача і хто є матеріально-відповідальною особою за цей період;
- розмір матеріальних збитків у зв'язку із виявленою нестачею;

- чи підтверджуються документально висновки ревізії;
- чи підтверджено документами заниження прибутку за визначений період;
- чи дотримується конкретне підприємство нормативних актів, які регламентують ведення бухгалтерського обліку і контролю;
- чи обґрунтована сума виплаченої заробітної плати за певний обсяг робіт, якщо ні, то в якій сумі тощо.

Отже, спектр питань, які вирішує на даний момент судово-бухгалтерська експертиза є значним і дозволяє захищати від незаконного кримінального переслідування багатьох директорів, бухгалтерів і приватних підприємців.

Судово-бухгалтерська експертиза знайшла також широке застосування в арбітражних судах, і в першу чергу за позовами про відміну актів податкових органів щодо фінансових санкцій із суб'єктів господарювання. Тут заключення експертів-бухгалтерів є ефективними засобами доведення, що штрафи податкових органів завищені, або взагалі нараховані незаконно. Таким чином, можливості судово-бухгалтерської експертизи в захисті інтересів суб'єктів підприємницької діяльності значні і їх слід використовувати при відстоюванні своїх законних прав.